Hazırlayan: Nart BOZKURT

TEPAV Araştırma Görevlisi Dr. Nihat Ali Özcan:

"Terör Örgütünün Bir Tane İşi Var Terör Yapmak"

TEPAV Araştırma Görevlisi Dr. Nihat Ali Özcan bugünlerde herkesin sıkça sorduğu "terör yirmi beş senedir neden bitmiyor" sorusunu Ekonomik Forum Dergisi için yanıtlarken, devletin yapmak zorunda kaldığı işlere dikkat çekerek teröristin tek işinin devletin yaptığı işleri bozmak olduğunun altını çizdi.

Türkiye'de teröre karşı yürütülen mücadelenin yıllardır sürüyor olması ve binlerce şehit verilmesi toplumda farklı algılamaları da beraberinde getirmekte. Özellikle terör örgütünün son günlerde yaptığı hain saldırılar karşısında bazı illerde gelişen çatışmalar sağduyulu insanlarımızda endişe yaratmakta. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Araştırma Görevlisi Doktor Nihat Ali Özcan,Nart Bozkurt'un sorularınıyanıtlarken terörü bitirmek için yapılması gerekenler üzerine önemli iki noktaya işaret ediyor; devlet ile terörist arasındaki hedef farklılıkları ve devletin gücü olmasına rağmen kurallara uymak zorunluluğu. Özcan, buna karşı terör örgütlerinin kural tanımamazlığının yarattığı paradoksa dikkat çekiyor.

● Yirmi beş yıldır sürdürülen mücadeleye karşı terörün bugün hâlâ gündemin ön sıralarında yer almasının nedeni nedir, uluslararası konjonktür Türkiye'nin aleyhine midir?

Gerçekten de insanın kafasında "terör, yirmi beş senedir neden bitmiyor" diye böyle bir soru işareti doğuyor ve herkes bu soruyu soruyor. Tabii bu soruyu sormakta da herkes haklı, ancak göz ardı edilmemesi gereken bir şey var. Terörle mücadele ediyorsanız bir devletin yapabilecekleri var, bir de teröristin yapabilecekleri var. Terörist kendi yapabileceklerini bildiği için, terörist devleti yapamaz hale getirecek bir strateji izliyor. Bu devletin tercihi değil, yani bunun hükümetle şunla bunla ilgisi yok. Bu devletle ilgili. Terörist önüne bir politik hedef koymuş. "Türkiye'yi böleceğim, iki ayrı devlet yapacağım" diyor ve bunu yapmak için yola çıktığında şöyle bakıyor: "Terörist olarak gücüm zayıf, devlet ise her alanda güçlü." O zaman devleti kendi istediği yere nasıl getirebilir üzerinde kurgu yapıyor. Diyor ki, "benim yapabileceğim bir şey var, o da halkın sabrı üzerinde stratejimi kurmam."

Halkın sabrını nasıl taşırırsınız? Bu işi uzatırsınız, sündürürsünüz, sündürürsünüz, iş-

te bu soruyu sormaya başlar halk; "Yirmi beş yıldır terör neden bitmedi?" Devlet bunu sündürdükçe, terörist bunu uzattıkça bazen keser, artırır, azaltır, böylece halkı etkilemeye çalışır. Halk etkilenirse, halk da siyasî karar alıcı, yani hükümeti devleti etkileyecek, o da teröriste taviz verecek. Bütün strateji bu. Gayet basit aslında. Anlaşılabilir bir iş. O yüzden de bütün olay propaganda ve halkı etkilemeye yönelik olarak gidiyor. Halkı nasıl etkilersiniz? Ya olumlu bir hareket yapar etkilersiniz, ya da olumsuz bir hareket yaparsanız etkilersiniz. Dolayısıyla teröristin tercihi, mümkün olduğu kadar mücadeleyi uzatıp, halkın ve devletin sabrını taşırmaya çalışmak. Bütün terör örgütleri aynı tekniği kullanır. Dikkat edilmesi gerek nokta ise, devlet ile teröristin arasında farktır. Devlet hukuk kuralları, ahlâk kuralları içerisinde hareket etmek zorunda. Bunun yanı sıra devlet doğru yapar, eksik yapar, o ayrı bir mesele, ama birçok konuyu da düşünmek zorunda. Devlet dediğiniz yapı ya da hükümetler enflasyonu düşürmek zorunda, işsizliğe çözüm bulacak, hastane getirecek, okul getirecek, rakip partileri arasındaki demokratik sistem içerisinde rekabeti sürdürecek, uluslararası ilişkileri düzenleyecek. Bunların hepsi hükümetin, devletin aynı anda yapmak zorunda olduğu yüzlerce iş, ama teröristin bir tane işi var, o da sadece devletin yaptığı işi bozmak.

Teröristin okul getirmek, doktor getirmek, hastane getirmek, esnafa kredi vermek, KOBİ'lerin durumunu düzeltmek, uluslararası küresel ekonomiyle ilgilenmek gibi yükümlülüğü yok. Bu anlamda terör örgütleri maalesef biraz daha şanslılar. Hükümet olarak da kalkıp her şeyi anlatamıyorsunuz, anlatsanız bile derdiniz çok gitmiyor, çünkü olumsuzluk daha çok toplumu etkiliyor. O yüzden hükümetlerle; yani, devletle terör örgütleri arasındaki mücadelede sürekli böyle bir paradoks yaşanıyor. Bu kaçınılmaz bir şey ve sadece Türkiye'nin başına gelen bir iş değil, bütün dünyada bu mücadeleyi götürenler bu tür bir sorunla karşı karşıyalar.

O zaman demek ki birincisi; terör örgütünün bir tane işi var terör yapmak, ama devletin ve hükümetin çok sayıda işi var. İkincisi; terörist eylem yaparken, yani terör eylemi yaparken hiçbir kurala tâbi değil, ne ahlâk kuralına, ne hukuk kuralına, ama devlet olarak hareket ettiğinizde yapacağınız her şeyin hukuk kuralları, ahlâk kuralları içerisinde olmak durumunda olduğunu biliyorsunuz. Sizin kamu görevlileriniz; yani, polisiniz, jandarmanız, askeriniz teröriste suçlu gibi bakmak zorunda; yani, polisin, askerin, jandarmanın teröristi cezalandırma yetkisi yok. Hukuk kuralınız bunu gerektiriyor, ama terörist size suçlu gibi bakmıyor. Terörist de sizin insanlarınıza; yani polisinize, jandarmanıza, yurttaşınıza düşman olarak bakıyor.

Bu iki bakış bile aslında eldeki gücü kullanma konusunda sınırlıyor. Devletin gücü olmadığından değil. Devletin gücü var; tankı var, topu var, hapsedebilir, hapishaneleri var, ama devletin devlet olma niteliği nedeniyle, hukuk kurallarına uymak zorunluluğu, ahlâk kurallarına uymak zorunluluğu nedeniyle devlet kurallara uymak zorunda, ama teröristin

böyle bir zorunluluğu yok. O yüzden bu iş gittikçe uzuyor. Eşyanın tabiatında olan, olayın doğasında olan bir gelişme. Yoksa devletin beceriksizliği, mutlaka içinde 3-5 stratejik hataları, taktik hatalar vardır ama olayın genel ruhuna baktığınız zaman, sırf bu nedenlerden dolayı devletler maalesef örgütlerin biraz daha gerisinde kalıyor.

● Peki, bu uluslararası konjonktüre bakarsak kendi bölgemiz, bu sorunu çözmede hakikaten karşımızda bir engel mi, yoksa yardımcı bir faktör mü?

Çok güzel bir soru, çünkü terörizm doğası ve küreselleşmenin geldiği nokta itibariyle uluslararası alana kolaylıkla taşınabiliyor. Hem devletlerin devletlerle olan ilişkilerinde, hem devlet dışı aktörlerin devletlerle olan ilişkilerinde, hem de bireysel birtakım ilişkilerde terör örgütünün ortaya çıkardığı bazı fırsat alanları var. Bir devlet, başka bir devlete kendi politik istediği noktaya getirmeyi aklından geçirdiğinde bir güç kullanması lâzım ya da bir şey yapması lâzım.

Bazen de A devletinin B devletiyle olan ilişkilerinde bu mücadeleyi doğrudan sürdürmek çok maliyetli olabiliyor. O zaman ne yapıyor A devleti? B devletine yönelik terör örgütlerini destekliyor. Bunu devletler yapıyordu ve bu eskiden beri yapılan bir işti. Dolayısıyla devlet destekli terörizmden söz ediyoruz. Ayrıca devlet dışı aktörler de yapabiliyor, yani bir bölgedeki bir ahali, bir aşiret, bir toplumsal grup ya da bir diasporadaki bir topluluk da bu tür işleri yapabiliyor. Tabii terör onu kullanana çok fazla bir maliyet getirmediği için terörizmle bu anlamda açık veya gizli kapaklı işbirliğine gidebiliyor.

Türkiye'nin bölgesindeki bütün dengelerdeki değişim, küresel değişim ve alt dengelerdeki değişim Türkiye'deki terörizmi her zaman etkilemiştir. Meselâ, bir İran-Irak savaşı sekiz yıl sürmüştür. Bu, Türkiye'ye terörizm olarak gelmiştir. Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlayan süreç ve hâlâ devam eden krizi Türkiye'de terörizmin azmasına yol açmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması bölgede bir boşluk ortaya çıkarmıştır. Bu boşluk Türkiye'ye bir terörizm olarak gelmiştir; Bölgenizde ne kadar önemli, kritik, politik dengelerde değişim varsa, bu bir şekilde sizin terörünüzü ve terör örgütünüze bir fırsat alanı, fırsat kapısı açmıştır. Bu da size bir maliyet olarak gelmiştir.

O yüzden bölgesel ve küresel tüm değişmeler sizin komşularınızla olan çıkar çatışmalarınız ya da ilişkileriniz, devlet ve devlet dışı aktörler de bu işe dâhil olunca tabii ki PKK terör örgütü de kolaylıkla uluslararasılaşmış, başka ülkelerin de dâhil olduğu farklı bir boyuta taşımıştır. Bu da tabii mücadeleyi ister istemez biraz zorlaştırıyor.

● Terörle mücadelede bugüne kadar verilen askerî siyasal, diplomatik ve sosyal boyutlarıyla gelinen noktayı değerlendirir misiniz? Bu 25 yıllık süreç içerisinde Türkiye askerî mücadeleyi sürdürürken, sosyal ve ekonomik adımları atmakta geç mi kaldı veya böyle bir beklenti var mı?

Öncelikle şunu söylemeliyim, haksızlık yapmamak lâzım. Nihayetinde Türkiye bu konuda büyük bir bedel ödemiştir. Çok sayıda insan hayatını kaybetti, sakat kaldı, yerinden yurdundan oldu, öbür taraftan çok büyük miktarda ekonomik kaynakları harcandı. Bu yüzden Türkiye'ye ve Türk insanına bu konuda haksızlık yapmamak lâzım. Belki şu anda Aktütün'e yapılan terörist saldırı bizi çok etkilediği için kızgınlıkla, öfkeyle algılarımızda sanki başarısızlıkmış gibi görünüyor. Fakat olayın 25 yıllık boyutuna baktığımız zaman geçmiş günlerin çok daha berbat olduğunu da hatırlamak gerekiyor. Onu da en çok Güneydoğu Bölgesi'ndeki insanlar bilir. Bunu da en çok gerçekten orada orta sınıf esnaf, işletme sahibi olan insanlar bilir. Çünkü terör her şeyden önce sosyal düzeni bozar, ekonomik düzeni bozar. Sosyal ve ekonomik düzeni bozduğunda da bundan etkilenenler hayatını bu tür aktivitelerle kazanan insanlardır. Düşünebiliyor musunuz? İki tane bomba patladığında kahveci kahvesini akşam saat 22 yerine 17'de kapatmak zorunda. Adam pastaneyi açacak, iki garsona ücret ödeyecek, pasta satması lâzım. O caddede insanlar sağı solu taşlıyor, bombalar patlıyorsa kim pastaneye gider oturur? Pastaneye gidip oturmadığı zaman siz işçinizin sigortasını, ücretini, evine götürecek yol parasını nasıl ödeyeceksiniz? Bırakın sadece devlet bütçesini, bütün toplum, herkes kişisel olarak hayatından, geleceğinden, çocuğunun nafakasından bunun bedelini ödedi ve ödemeye de maalesef devam ediyoruz.

Devletin dediğim gibi yapabilecekleri var, yapamayacakları var. Bu bir yerde kaynak meselesi, bu bir yerde tercih meselesi, ama canımızı acıtan askerî boyutu olduğu için, birden bire bize çok tesir yaptı ve hepimiz şimdi güvenlik boyutunu tartışıyoruz. Oysa işin asıl yüzde 90'lık kısmını tabii ki sosyal, ekonomik politikalar oluşturuyor. Ekonomi veya politika tek başına terörizmi çözmez. Bu başka bir şey, ama en azın-

TEPAV Araştırma Görevlisi Dr. Nihat Ali Özcan: "Teröristin okul getirmek, doktor getirmek, hastane getirmek, esnafa kredi vermek, KOBİ'lerin durumunu düzeltmek, uluslararası küresel ekonomiyle ilgilenmek gibi yükümlülüğü yok. O yüzden, devletle terör örgütleri arasındaki mücadelede sürekli bir paradoks yaşanıyor"

dan geleceğe dair umutla bakan, geleceğe kendini bağlayacak beklentileri olan insanın en azından terör örgütüne katılma konusunda kafasında birden fazla soru işareti oluşur. Devletin yapması gereken de bu; yani insanlarına geleceğe pozitif bir bakış sağlayabilecek bir ortam yaratmak.

O nedenle devletin tabii ki yaptıkları var, ama yapamadıkları da var. Bunu da bir gerçek olarak görmek lâzım. Bunu anlamak için de Diyarbakır sokaklarına gidip gezdiğiniz zaman ya da oradaki şehirleşmeyi, sosyal yapıyı gördüğünüz zaman gerçekten yapılması gerekenler olduğunu hepimiz de biliyoruz. O yüzden de geçmişten bugüne kadar devleti yönetenlerin de sorumlulukları var. Bu sorumluluklar sadece siyasî bir bedel olarak değil, eğer ciddi ciddi bir sorun varsa, o konuda oturup kendimize bir özeleştiri getirmemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

● Etnik bir ayrışmaya doğru mu gidiyoruz? Etnik bir ayrışmanın önlenebilmesi hangi politikalarla mümkün olabilir?

Öncelikle şunu belirteyim; biz imparatorluk geleneğinden geliyoruz. İmparatorluk demek, imparatorluk bittiğinde geride kalan bakiyelerin bir arada yaşama ortak iradesini çıkarmasıyla ilgili bir iştir. Bu ülkede tabii ki farklı etnik kimliklerden, kökenlerden gelen insanlar yaşıyor; bu ülkede Türk de var, Kürt de var, Boşnak da var, Çerkes de var, Kafkas kökenli olan da, Ortadoğu kökenli olan da var. Farklı etnik kimlikte olmakla aynı siyasî şemsiye altında ve coğrafyada yaşama iradesi olmak birbirinden farklı şeyler.

Biz aynı coğrafyada ve aynı siyasî yapının içerisinde yaşama iradesini ortaya koymuş bir ülkenin insanlarıyız, yurttaşlarıyız. Bunun içerisinde tabii ki etnik farklılıklar, ideolojik farklılıklar, inanç farklılıkları olacaktır. Bu, insan olmanın doğası. Herkesin aynı biçimde olmasını zaten bekleyemezsiniz.

Şimdi asıl sorun, bir arada, barış içerisinde yaşama konusunda irademizin ortaya konması. Eksiklikler konusunda (eğer varsa) çözümün barışçı bir biçimde aranmasıdır. Bütün bunları da demokrasinin içerisinde kalarak, demokrasinin kabul edilebilir araçlarını ve argümanlarını kullanarak yapmaktır. Yoksa farklılıkların giderilmesi için dağa çıkarak, silah alıp başkalarının yaşam hakkını tehdit etmeye başlarsanız, dünyadaki bütün devletler buna sessiz kalamaz. Bu yapılırsa devlet de doğal olarak tepki gösterecektir. Bundan daha doğal bir şey olamaz, ama burada önemli olan işte o demokrasi, bir arada yaşama fikrinde bütüncül ve aynı biçimde geleceği ayın noktada görmekle ilgili. Bu kültür, bu coğrafyada yaşayan insanlara uzak bir kültür değil. Bu kültür, yüzyıllar içerisinde şekillenmiş, biçimlenmiş. Zaten bu coğrafyada yaşayan insanlarda etnik köken itibariyle veya dinsel inanç, köken itibariyle diğerlerini aşağı görme, hor görme kültürü yok. Tam tersine hepsi insan olarak kabul edilen bir yaklaşım egemen olmuş yüz yıllardır. Biz bunu Osmanlıdan da biliyoruz. Dikkat ederseniz devletin bürokratik yapılanmasında ya da mal mülk edinmede, ticarî aktivitede, bir yerden bir yere göç edebilip yerleşmede, ev satın almada, mülkiyette, fırsat alanları konusunda böyle bir etnik köken ya da bu anlamda bir dinî inanç bağlamında bir ayrım yok. O bizim kültürümüze yabancı bir şey. Terör örgütünün yapmaya çalıştığı da bu ayrımı mümkün olduğu kadar derinleştirip, insanlarımızı birbirine düşürüp, bir kaos, kargaşa çıkarmak. Kaos ve kargaşadan en çok zarar gören dediğim gibi orta sınıf, hayatını bu tür aktivitelerle kazanan insanlardır. Herhalde sanıyorum en dikkatli olması gereken kesim, ya da bu konuda devletin sorumlularını bir anlamda alarma geçirmesi gereken kesim de istikrarlı bir toplumda geleceğini daha iyi kuracağını ve gelecekte kendi çocukları için daha iyi bir Türkiye üreteceği konusunda ortak düşünceye sahip olan orta sınıftır. O da büyük ihtimalle bu derginin okuyucuları diye düşünüyorum.

● Bu sorunun aşılması için alınması gereken tedbirler ve açılımlar ne olmalıdır?

Tabii bir defa siyasî bir güvenlik gerekiyor. Bu iş gerçekten çözülmesi çok zor, meşakkatli bir iş, çok farklı boyutları olan bir iş. Kolay bir iş değil, onu baştan söylemek lâzım. Ayrıca bu işin kimin iktidarda olduğuyla ilgisi yok. Nihayetinde hepimiz aynı geminin içerisindeyiz. Dolayısıyla bu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, halkımızın, hepimizin sorunu. Böyle birbirimizi suçlamak yerine önce sorunu nasıl çözeceğiz konusunda kafa yormamız gerekiyor.

Bunun için de tabii kısa vadede, orta ve uzun vadede yapılacaklar var. PKK terör örgütü gibi bir örgütün önce hayat bulduğu alanların kurutulması lâzım. Hayat bulduğu en önemli alan da nereden bakarsanız bakın, şu anda Kuzey Irak'taki mevcut denetimsiz ve kontrolsüz bölge. Öncelikle bunun çözülmesi lâzım.

Yapılması gereken ikinci önemli ve öncelikli iş, toplumdaki gerilimlere ya da kaosa yol açacak olan birtakım gelişmelere engel olmak gerekiyor. Bir çatışmaya, etnik ayrışmaya yol açacak gelişmeleri kontrol altına almak gerekiyor. Bunun yanı sıra bazı ekonomik, kültürel, sosyal ve psikolojik tedbirler almak, hukuksal birtakım düzenlemeler de yapmak gerekiyor. Önemli olan bir yol haritanızın olması ve bu yol haritasının arkasında emin adımlarla ve devletin bütün organlarının uyumlu biçimde, bunun önemli bir konu olduğu gerçeğinden yola çıkarak hareket etmesidir.

